

Hudba je pro mě jeden z největších darů, říká sopranistka Martina Janková

Zbyněk Brabec | [Opera Plus](#) | 10. 5. 2021

Česká sopranistka Martina Janková je celosvětově známá především jako mozartovská a barokní interpretka. Čtrnáct let byla sólistkou v prestižním Operním domě v Curychu, od roku 2012 vystupuje jako umělkyně na volné noze na předních scénách po celém světě. Pro Operu plus zavzpomínala na své začátky, největší úspěchy a významné osobnosti se kterými spolupracovala, sdělila nám, proč je pro ní interpretace písní královskou disciplínou a promluvila o svém novém postu docentky na renomované Curyšské vysoké škole umění.

„Ráda naslouchám zpěvu kosa na stromě. Té nutnosti zpívat velice dobře rozumím. Jako dítě jsem si totiž bez ustání prozpěvovala, protože to zevnitř jen tak bublalo. Dodnes z tohoto pramene čerpám a snažím se v každém mém hudebním projevu právě o tuto autenticitu z dětství.“

Toto vaše krásné vyznání si přečte každý, kdo otevře vaše webové stránky. Začněme tedy vašim dětstvím. Opravdu jste pořád zpívala? A jak je důležitý zpěv a hudba vůbec pro vývoj každého člověka?

Nemusela jsem si zvolit povolání, ono si zvolilo mě: pořád si to ve mně zpívalo a vnitřní hlas mě stále někam posílal. Zpěv propůjčuje duši možnost vyznání toho nejnítěnějšího.

Narodila jste se v Orlové a vystudovala zpěv na Janáčkově konzervatoři v Ostravě. Pocházíte z rodiny muzikantů? Kdy jste se rozhodla studovat zpěv a u koho jste studovala?

Pocházím z rodiny nesmírně vzdělaných hudebních milovníků, kde jsem měla úžasné zázemí, podporu i porozumění. Jelikož jsem trávila od malička všechny letní prázdniny u babičky ve Frýdlantě nad Ostravicí a našimi sousedy byla známá rodina muzikantů a etnologů, s nimiž jsem od svých čtyř let zpívala s jejich cimbálovkou spoustu moravských lidových písní, objevil mě tam pan Štěpán Kotek a doporučil, abych studovala hudbu. Tak jsem se ocitla na konzervatoři ve třídě paní profesorky Míčkové.

Po konzervatoři jste se nepokoušela získat angažmá v některé z našich operních scén, ale rozhodla jste se ve studiu zpěvu dále pokračovat na Hudební akademii v Bazileji. Proč právě tam?

Ještě než jsem Ostravskou konzervatoř ukončila a stačila pokračovat na tamní univerzitě, vyhrála jsem v Národním divadle v Praze v devatenácti letech konkurz na roli Sophie v Rossiniho opeře *Il Signor Bruschino*, kterou jsem pak zpívala v koprodukcí s italským Il teatro Lauro Rossi v Maceratě a poté v pražském Národním divadle.

Během svého bakalářského studia jsem jako jednadvacetiletá hostovala také ve Státní opeře Praha v *Così fan tutte* a *Tanhäuserovi* a absolvovala pěvecké kurzy v Rakousku, kde učil jeden švýcarský profesor, který mě pozval na Bazilejskou akademii. Díky prestižnímu Švýcarskému státnímu stipendiu "Bundes-Exzellenz-Stipendium" jsem tam mohla dokončit tehdy nejvyšší diplom (Solisten Diplom) a zároveň dálkově své magisterské studium na Ostravské univerzitě.

Po studiích jste se stala členkou curyšského operního studia. Tento mezičlánek mezi školami a divadly u nás citelně chybí. Můžete popsat, čemu všemu jste se v operním studiu věnovala a co vám přineslo pro budoucí praxi?

Předzpívání v IOS – Mezinárodním operním studiu Curyšské opery se tenkrát konala v Curychu, Mnichově, Paříži, Vídni, New Yorku, Moskvě a Tokiu a z 500 uchazečů brali sedm.

Studenti IOS měli to obrovské štěstí, že se okamžitě dostali k rolím na velkém jevišti a tak jsem se ihned setkala ve společné produkci třeba s paní Beňačkovou (*Její pastorkyňa* – Karolka), Mirellou Freni (v Giordanově *Madamme Sans-Gêne*), či s J. E. Gardinerem (ve Weberově *Oberonovi*) i s pionýry historické provozovací praxe vůbec: Nikolausem Harnoncourtem u Monteverdiho a v Mozartových operách či v Offenbachových operetách, s W. Christiem v Gluckovi, Händelovi a Mozartovi a s M. Minkowskim v Rameauových *Les Boreades* a při Beethovenově *Fideliovi* a dalšími.

Jelikož si tehdy u nás podávaly velké pěvecké hvězdy kliku, brala jsem si od nich lekce. Směla jsem si vzít hodiny zpěvu i u Edity Gruberové, která u nás často hostovala. Snažila jsem se od všech těchto skvělých umělců posbírat co nejvíce. Praxí na scéně se člověk stejně nejvíce naučí. Byla jsem prostě hozena do studené vody a musela jsem plavat.

Z operního studia jste se stala řádnou sólistkou Operního domu v Curychu, který patří k nejvýznamnějším v celosvětovém kontextu. Určitě vás tam přijímal významný operní intendant Alexander Pereira, který se v Curychu, byť už některá světová operní divadla pracovala jiným způsobem, snažil mít svůj ansámbl prvotřídních sólistů, které pak doplňoval hostujícími pěvci. Můžete na tuto významnou osobnost zavzpomínat?

Po prvním měsíci v mezinárodním studiu si mne všiml Alexander Pereira a nabídl mi smlouvu do svého ansámbly. Byl to naprosto výjimečný intendant. Sám, než se stal managerem, vystudoval zpěv, miluje pěvce a je vynikající „talentscout“. V jeho ansámbly jsem strávila čtrnáct let a odešla zároveň s ním v roce 2012 na volnou nohu. Takže jsme se opět na to potkali na Salcburském festivalu, kde byl intendantem do roku 2015, a pak v La Scale, kde byl intendantem do roku 2020. Co se týče Curyšské opery: od roku 2013 do roku 2020 jsem tam pracovala už jen jako host, abych se mohla věnovat dalším zahraničním produkcím.

V Curychu jste se stala kolegyní mnoha významných pěvců. Stát na jevišti vedle takových osobností bylo jistě obohacující.

Jak jsem již zmínila, Alexander Pereira byl a je velký znalec hlasů. Jako skvělý manager dokázal pro své pěvce vydobýt nejen zvýšení státních dotací na 80 mil., ale sehnal k tomuto budgetu i nejméně deset miliónů od sponzorů, takže si mohl dovolit ansámbl odborníků na různé styly. Dále se mu podařilo objevit řadu hvězd, takže jsem při svém debutu jako Pamina zpívala s mladým Piotrem Beczalou jako Taminem, či jako Nanetta s Fentonem Jonase Kaufmannem. Spolu se mnou začínal i úžasný Michael Volle, zpívala jsem v řadě představení s „newcomery“ na dnešních světových pódii jako je Javier Camarena, důstojný nástupce Juana Diega Flóreze, či Benjamin Bernheim, dnešní nástupce Roberta Alagny. Měla jsem to privilegium zpívat po boku velkých hvězd jako Netrebko, Villazón, Beňačková, Straka, Freni, Gjaurov, Furlanetto, Polgár, Hampson, Salminen, Polgár, Orgonášová, Mosuc, Mei, Kassarova, Bartoli, Raimondi, Shicoff a podobně. Bylo to nesmírně inspirující.

V Curychu byl hudebním ředitelem rakouský dirigent Franz Welser-Möst. Spolupracovala jste s ním často?

S Franzem Welserem-Möstem mě pojí již dvaadvacetiletá spolupráce. Stále mě zve na své projekty a ještě těsně před vypuknutím pandemie jsme spolu provedli v USA Mendelsohnovu 2. symfonii *Lobgesang* a jeho moteto: *Hör, mein Bitten*.

V Curychu také působil až do své smrti jeden z největších expertů na italskou operu Nello Santi. Jistě i s ním jste se setkala.

Pod taktovkou Nella Santiho jsem zpívala už jako studentka poprvé s Cecílií Bartoli v Rossiniho *Popelce*, poté Nanettu ve *Falstaffovi*. Jelikož byl rozený Benátčan, provedl s námi také svou milovanou benátskou operu Wolfa-Ferrariho v benátském nářečí *I quattro rusteghi* (*Čtyři hrubiáni*). Byl to úžasný zážitek.

V Curychu působil také Nikolaus Harnoncourt, který připravil v 70. letech s režisérem Jean-Pierrem Ponnellem s velkým úspěchem cyklus Monteverdiho oper, který se stal průlomem v uvádění barokních

oper v celosvětovém kontextu. V Curychu se stalo uvádění barokních oper tradicí – ostatně pro provozování těchto oper tam v roce 1998 byl založen orchestr La Scintilla z hráčů, kteří se interpretaci staré hudby systematicky začali věnovat. Jaká byla spolupráce s dirigentem Harnocourtem a co jste se od něj všechno naučila?

S Nikolausem Harnoncourtem jsem úzce spolupracovala osmnáct let, a to jak v Curyšské opeře, kde jsem s ním začínala v Ponellově inscenaci *Lucio Silla*, tak na Styriarte Festivalu v Grazu, či v Divadle na Vídeňce, vídeňském Musikverein, Salcburském festivalu nebo na evropských turné.

Pan Harnoncourt, jak chtěl být nazýván – tedy ne “Maestro”, jak se rádi nechají v opeře titulovat dnes i mladí dirigenti – byl právě nesmírně skromný člověk, oddaný dílu, o kterém si v archivech vždy tolik nastudoval, že jsme měli kromě hudebních zkoušek i řadu zajímavých přednášek. Vždy se ke všem choval s nesmírným respektem, nemusel si hrát na nějakou autoritu, protože jí přirozeně byl. Člověk se u něj mohl koncentrovat na to podstatné. Jeho rčení “*Nemožnosti jsou ty nejkrásnější možnosti*”, vždy dokázal zrealizovat. Pokaždé, když narazím na nějakou překážku, jeho citát mi dodá odvahy. Byl to skutečný pionýr a pro mě se svými umnými podobenstvími i hudebním prorokem.

Jsem moc ráda, že mohu i po jeho smrti nadále spolupracovat alespoň s jeho orchestrem Concentus Musicus, či se sborem, který měl nejradši: Schönberg Chor. Zrovna s nimi vyšlo naše společné CD Mendelssohnova 42. žalmu se sopránovým sólem, spolu se Schubertovou poslední mší.

Dnes si těžko dovedeme představit uvádění staré hudby jinak, než takzvaně historicky-poučeně. Přesto je v interpretaci těchto poučených ansámbľů a dirigentů často propastný rozdíl. Jak to vnímáte vy a s kterými dalšími specialisty na hudbu tohoto období jste se setkala?

Neexistuje jen ta jediná správná interpretace. Názory odborníků se mohou lišit, podstatná je jejich autenticita. Každý dirigent má svůj vlastní přístup a pěvec se mu musí přizpůsobit. Velcí dirigenti mi ale vždy dali úplnou svobodu a nesnažili se moji kreativitu okleštit. Co se týče expertů na poli poučené interpretace hudby, spolupracovala jsem také s dirigenty Gardinerem, Herreweghem, Marrinerem, Norringtonem, Minkowskim, Christiem, Hogwoodem, Pinockem, Boltonem, Marconem, Dantonem, Luksem, Štrynclem, Häkkinenem, Fasolisem, a nyní na velmi zajímavých koncertních projektech se skvělou pěvkyní-dirigentkou Nathalie Stutzmann.

Vyvrcholením vaší pěvecké kariéry byla jistě opakovaná účast na Salcburském festivalu, kam jste byla od roku 2000 pravidelně zvána. Debutovala jste jako 1. dáma v Cherubiniho opeře *Médea* a ztvárnila jste tam řadu dalších rolí a mnohokrát jste vystoupila i na koncertech. Asi nejvýznamnější bylo vaše účinkování v operách *Kouzelná flétna*, *Figarova svatba*, *Così fan tutte* a *Il Re pastore*. Jak na ta léta v Salcburku vzpomínáte? Uvědomovala jste si tenkrát, že jste se ocitla na vrcholu svých uměleckých sil a na jednom z nejprestižnějších festivalů světa?

Neměla jsem pocit nějakého rozdílu, protože jsem se tam setkávala se stejnými pěvci, dirigenti či režiséry jako v Curychu, byla to pro mě prostě prodloužená letní sezóna. V Salcburku jsem v letech 2000-2016 ztvárnila deset rolí ve dvanácti produkcích pod taktovkou Gardinera, Welsera-Mösta, Mutiho, De Billyho, Dantona, von Dohnanyiho, Christieho, Eschenbacha, Mackerrase, Gergijeva, Hardinga a Ettingera, zpívala na písňovém recitálu v Mozarteu a na otevíracím koncertě ve velkém sále Festivalového domu Haydnova *Stvoření* s Harnoncourtem, Mozartovu *Mší c-moll* v St. Petru s Laurence Equilbey, či *Františkovu mši* M. Haydna s Adamem Fischerem v Mozarteu. Byla to letní období plná hudební nádhery.

Zpívala jste prakticky ve všech významných hudebních metropolích světa ...

Když jsem se vyvázala z angažmá v Curychu, mohla jsem více hostovat a jezdit po světě, například s Welserem-Möstem jsem v USA provedla s jeho The Cleveland Orchestra scénicky celý cyklus Mozartových oper na libreto Da Ponteho, *Příhody lišky Bystroušky* (s touto operou jsme absolvovali i evropské turné), Debussyho *Mélisandu* a zpívala jsem s nimi i řadu koncertů až do posledních chvil, než nám covid vše zastavil.

V La Scale jsem v roce 2016 debutovala ve scénickém provedení Händelova oratoria *Il trionfo del Tempo e del Disinganno* v úžasné povedené režii Jürgena Flimma a v roce 2019 v Mendelssohnově 2. symfonii *Lobgesang*. Velmi mě také zajímá uvádět díla českých autorů do světového kontextu a tím tak na ně upozorňovat. To se

nám podařilo třeba s Václavem Luksem na Lucerne Festivalu se Zelenkou, kterého jsme postavili do kontextu s díly Bachovými.

V Helsinkách jsme s Helsinským barokním orchestrem poprvé uvedli jedinou dochovanou operu Leopolda Koželuha *Gustav Vasa*. Loni před začátkem pandemie jsme ještě stačili provést a natočit velký hudební obraz *Lenoru* Antonína Rejchy s Filharmonií Brno a právě chystáme na příští sezónu kromě Mahlerovy *Čtvrté symfonie* a Mozartových koncertních árií i zajímavý písňový recitál s texty prvního německého baladisty J. A. Bürgera, zhudebněnými J. V. Tomáškem, A. Štěpánem, A. Rejchou a L.v. Beethovenem s vynikajícím dirigentem a pianistou Dennisem Russellem Daviesem.

Pravidelně se po celou svou kariéru věnujete interpretaci písní, což u nás je stále málo rozšířený obor. Publikum na písňové koncerty příliš nechodí, pěvci je tedy nemají moc příležitostí zpívat. Přesto si myslím, že interpretace písní je pro zpěváka nesmírně důležitá. Jak se to díváte vy?

Písním se vůbec nesmírně ráda věnuji a jsem velmi šťastná, že se nám podařilo v posledních letech také natočit řadu mých srdečných projektů: písně Janáčka a Martinů s Ivo Kahánkem a Mozartovy a Haydnovy písně v kontextu jejich českých a slovenských současníků jakými byli Koželuh, Dusík, Mysliveček, Voříšek, Kalivoda či Ján Jozef Bartoloměj Rösler s Barbarou M. Willi pro Supraphon, které byly v americkém, anglickém, německém, rakouském, švýcarském i francouzském odborném tisku vysoce ohodnoceny (např. Diapason d'Or). Další projekty s oběma umělci právě vznikají a už se na ně velmi těším.

Interpretace písní je pro mě královskou disciplínou, zvládnou-li ve třech minutách vystavět vypravěčský oblouk a vyjádřit všechny nuance, zvládnou to také ve velké dramatické formě. Proto jsem si právě na svém posledním mistrovském kurzu na festivalu Jarmily Novotné (2019) vymyslela pro studenty společný písňový večer, který jsme prezentovali v Rudolfinu. Jelikož jsou písně interpretací vznešených básnických textů, nechali jsme všechny básně přeložit do češtiny a recitovala nám je přední česká herečka Eliška Balzerová. Studenty to natolik inspirovalo, že podali své životní výkony.

V současné době se vaší práce přesunulo z operních domů do koncertních sálů. O písních již byla řeč, máte ráda oratorní a kantátový repertoár?

Můj koncertní repertoár je nesmírně široký: od renesance až po díla 20. století. Měla jsem to velké štěstí jej zažívat na skvostných pódii pod vedením fantastických dirigentů a učit se od nich. Vzpomenu třeba jen krátce na výjimečné zážitky z izraelského turné s W. Sawalischem s Izraelskou filharmonií (Mendelssohn: *Elias*) nebo krásné evropské turné s Českou filharmonií a J. E. Gardinerem s Mahlerovou 4. symfonií, provedení 8. symfonie téhož autora v neuvěřitelné atmosféře Athénské amfiteátru za úplňku (s Welserem-Möstem a Mahlerovým orchestrem mladých), Haydnovo *Stvoření* s Haydnovou filharmonií v Esterházyho paláci v Eisenstadtu i Fertödu, či Mendelssohnovu verzi Bachových *Matoušových pašijí* s moderním orchestrem Gewandhausu v Lipsku.

Dále pak řadu Bachových děl v akci Nathalie Stutzmann "*Bach pro všechny*" s Rotterdamskou filharmonií, Stavanger Symphony orchestra či Sao Paulo State Symphony Orchestra v jednom z architektonicky i akusticky nejlepších koncertních sálů, vzniklém v budově bývalého nádraží, nebo i velké evropské mozartovské turné s R. Villazónem a W. Christiem a nezapomenutelný zážitek z varšavského Velikonočního festivalu, kde jsme pod taktovkou úžasného Leonarda Slatkina vytvořili hudební most od starého testamentu až po Kristovo vzkříšení Ravelovým *Kaddiš* attacca do 2. Mahlerovy symfonie. Krásnou vzpomínku mám i na divokého Stravinského (*Les Noces*) a Haydnovu *Harmoniemesse* s Berlínskými filharmonií a S. Rattlem či s nimi také pod taktovkou D. Hardinga na Schumannovy *Faustovské scény*.

Myslím, že umělkyně s takovou praxí, pěveckou kulturou a vynikající technikou by měla své zkušenosti předávat nastupující pěvecké generaci. Co tedy vy a pedagogika?

Vášnivě ráda se věnuji práci se studenty a nesmírně mě baví pro ně vytvářet originální koncertní koncepcce. Před pandemií jsem byla lektorkou řady mistrovských kurzů na univerzitách v USA, Polsku, Česku a Švýcarsku a těsně před vypuknutím pandemie jsem vyhrála konkurz na místo docentky hlavního oboru na renomované Curyšské vysoké škole umění, kde učí vynikající pěvci, například Werner Gura, Markus Eiche, Yvonne Naef, Scot Weir, Sebastian Geyer a jiní. Zde učila i výjimečná sopranistka Ljuba Orgonášová, která právě odešla do důchodu a já jsem nyní po ní přebrala štafetu.

Musela jsem samozřejmě projít náročným výběrovým řízením, doložit širokou operní a koncertní praxi na prestižních pódii, diskografií, vědeckou práci a zkušenosti ve spolupráci s univerzitami, proboujet se do finále, kam se dostalo sedm uchazeček ze stovky sopranistek z celé Evropy a přednést 30 minutový recitál z operních, oratorních a písňových děl, obsahující všechna stylová období v šesti jazycích, předvést schopnost učit a doprovázet studenty-bakaláře a učit techniku a interpretaci u studentů-master. Ještě ve stejný den jsem byla jednohlasně zvolena.

To je úžasný úspěch, který vám otevírá novou kapitolu vašeho uměleckého působení.

Jelikož je budova Curyšské vysoké školy podobná obrovské *cruise ship* a jsou v ní umístěna všechna umělecká oddělení pod jednou střechou, mohou vymýšlet pro své studenty i společná scénická vystoupení ve spolupráci třeba s oddělením režie, baletu, či s fakultou filmu a využívat přitom i dobových nástrojů, například kladívkového klavíru našeho oddělení historické praxe, kde úzce spolupracuji s kolegy ze slavné Scholy Cantorum.

Speciální projekty, kde se prolínají různé umělecké směry, jsou mojí vášní. Nesmírně obdivuji izraelského režiséra Yuvala Sharona, který si pro naši americkou *Lišku Bystroušku* vymyslel třídimensionální projekce, které běžely za pomoci nejnovějších technologií podle tempa dirigátu Franze Welsera-Mösta.

Ráda vzpomínám i na scénické provedení Koželuhova *Gustava Vasy*, kde jsme zpívali před zeleným plátnem a byli takto zasazeni do filmových projekcí v helsinském Musiikkitalo. Opera se nemusí odehrávat jen v operních budovách, stejně tak oratoria či kantáty se mohou provést i scénicky. V tomto kontextu jsem již zmínila úžasnou scénickou inscenaci Händelova oratoria v milánské La Scale, ale naprosto výjimečné bylo třeba i scénické provedení Bachových světských kantát nejen pod taktovkou Nikolause Harnoncourta, ale také v jeho režii, a to ve vídeňském Musikverein. Nesmazatelně se mi tak vryla do paměti třeba *Kávová kantáta* v rakouském dirndlu, či *kantáta č. 205*, kterou jsem musela zpívat v kostýmu Pallas Athény i s helmou na hlavě.

Mezi speciální hudební zážitky patří jistě i politická hudební akce "Izraelský hudební most" A. Pereiry a dirigenta R. Chaillyho, kde jsme poprvé v Izraeli provedli hudební kus na německé texty, Bachovo *Vánoční oratorium*, v Tel Avivu, Betlémě a Jeruzalémě za účasti premiérů Izraele B. Natanjahua a Palestiny M. Abbáse.

To už jsme se dostali k speciálním projektům ...

Vášnivě ráda spolupracuji s herci. Nádherným zážitkem byla pro mě v roce 2019 Purcellova semi-opera *King Arthur* v Divadle na Vídeňce s německými a rakouskými hereckými kolegy z vídeňského Burgtheateru, kde jsem měla nejen part pěvecký, ale musela se zhostit také deklamace četných německých textů. Byla to velká výzva.

Ráda vzpomínám i na prolínání recitovaných textů Michelangelových sonetů s mými áriemi Händela a Bononciniho na společné téma "*O pomijivosti lidského bytí*" na festivalech SHF a Conventus Moravie ještě před druhou vlnou pandemie a těším se také na společný baladický večer se skvělou herečkou Taťjanou Medveckou v brněnském Besedním domě, a se známou švýcarskou herečkou Heidi Diggelmann v Curychu v příští sezóně.

V době pandemie mám konečně čas na vytváření nových programů a mohu také pro naše studenty organizovat řadu zajímavých mistrovských kurzů: mimo pravidelných pěveckých kurzů paní Margreet Honig k nám zavítá i dlouholetá režisérka operního domu Claudia Blerch, aby se ujala tréninku pro předzpívání, či k nám ze Salcburku přijede obrovská kapacita v oboru foniatrie dr. Schlömicher-Thier, doktor hvězd Salcburkského festivalu, který umí zachránit zpěváka a jeho představení v krizovém momentě nemoci či při jiných potížích.

Momentálně je ještě kvůli pandemii vše odřeknuto, ale už se ozývají první vlašťovky. Pokud vše dobře dopadne, začnu 18. června zase vystupovat, a to nejdříve doma s barokním orchestrem v Bernu, kde budeme provádět koncertní árie Mozarta a jeho moravského souputníka Spergera. Pak už přicházejí nabídky zase na Brahmsovo *Německé requiem* a Mozartovu *Mši c-moll*. S Atlanta Symphonie Orchestra v USA a Natalie Stutzmann mě čeká příští rok Mozartovo *Requiem*. Tak snad už bude tomu pandemickému šílení konec.

Náš rozhovor jsem začal citací vyznání na vašich webových stránkách. Rád bych jej zakončil druhou citací z těchto stránek, kde říkáte, že „Hudba je pro mě jeden z největších darů. Být její součástí považuji za privilegium.“ Myslím, že k tomu již není co dodat!

